

Izveštaj- anketno istraživanje

U sklopu projekta „MindSpace: Mental Health in Youth Work“ koji za cilj ima kreiranje priručnika za omladinske radnike, sprovedeno je anketno istraživanje kako mladih u riziku koji su krajnji korisnici omladinskih programa raznih udruženja za mlade, tako i samih omladinskih radnika/ca, mentora/ki i lider/ki koji sa njima rade. U prethodnoj fazi projekta realizovano je 6 fokus grupa (3 sa mladima, 3 sa omladinskim radnicima/ama) u Nemačkoj, Severnoj Makedoniji i Srbiji, a dobijeni nalazi dali su smernice za konstruisanje upitnika koje su pripremili psiholozi Inprocessa u saradnji sa kolegama iz partnerskih organizacija. Dva upitnika su pripremljena, jedan za mlade, drugi za one koji rade sa mladima, svaki u tri verzije (nemačka, srpska i makedonska) za potrebe ispitanika tri partnerske zemlje. Upitnici su imali za cilj da dodatno skeniraju potrebe, stavove i kapacitete mladih i onih koji sa njima rade i da omoguće anonimno prikupljanje podataka od većeg broja potencijalnih krajnjih korisnika programa. Dobijeni rezultati namenjeni su daljem dizajniranju i prilagođavanju programa aktuelnim kapacitetima mladih sa jedne strane, ali i omladinskih radnika sa druge. Fokus oba upitnika bio je na dosadašnjem iskustvu naših ciljnih grupa u vezi sa temama bliskim mentalnom zdravlju mladih, kao i sa odnosom mentalnog zdravlja i omladinskog rada.

Ukupno je upitnicima obuhvaćeno 167 ispitanika, 88 omladinskih radnika, mentora i lidera i 79 mladih ljudi uzrasta od 18 do 26 godina. Podaci su prikupljeni od 12.06. do 03.07.2023. godine korišćenjem online upitnika koji su bili distribuirani od strane partnerskih organizacija i njihovih saradnika putem društvenih mreža i direktnim targetiranjem udruženja koje se bave mladima u riziku. Izveštaji oba anketna istraživanja nalaze se u prilogu.

Prilog 1.

Procena kapaciteta i stavova omladinskih radnika/ca, vršnjačkih mentora/ki i ledera/ki u vezi sa obukom za radionice koje adresiraju mentalno zdravlje mladih

Opis uzorka:

Upitnikom su procenjeni kapaciteti i stavovi 88 ispitanika iz Nemačke, Severne Makedonije i Srbije. Najmlađi ispitanik imao je 19, a najstariji 78 godina, a prosečna starost ispitanika bila je 34 godine. Najviše ispitanika radi u Srbiji (32), od kojih najveći broj u Beogradu (12) i Novom Sadu (9), dok ostali ispitanici dolaze iz Niša (3), Kruševca (2), Zaječara(2) i po jedan iz Bečeja, Vranja, Vrnjačke Banje i Čićevca. U Nemačkoj radi ukupno 27 ispitanika, od kojih većina u Berlinu (23), a ostali dolaze iz Drezdena (3) i Ahena (1). Od ukupno 29 ispitanika iz Severne Makedonije, najveće broj radi u Skoplju (18), dok preostali ispitanici dolaze iz Bitole (4), Strumice (2), Kumanova (2) i po jedan iz Đevđelije, Kočana i Kruševa. U vezi sa najviše dostignutim stepenom obrazovanja ispitanika, 81, 8 % njih se izjasnilo da ima završen fakultet, 17% srednju školu, a 1,1% osnovnu školu.

Najveći broj ispitanika radi sa mladima u organizacijama civilnog društva. U tabeli 1 nalazi se raspodela ispitanika u odnosu na to gde rade sa mladima:

Tabela 1	Frekvencija	Procenat (%)
Kancelarija za mlade	1	1,1
Obrazovni sistem	8	9,1
Omladinski klub	1	1,1
Organizacija civilnog društva	63	71,6
Otvoreni omladinski rad	3	3,4
Sistem socijalne zaštite	12	13,6
Ukupno:	88	100,0

Među ispitanicima najviše ima omladinskih radnika (53), dok su se ostali izjašnjavali na način koji je prikazan u tabeli 2:

Tabela 2	Frekvencija	Procenat (%)
Edukator/ka	2	2,2
Koordinator programa/projekta za mlade	5	5,6
Nastavnik/ca	1	1,1
Obrazovni asistent/kinja	2	2,3
Omladinski radnik/ca	53	60,2
Pedagog/škinja	5	5,6
Psiholog/škinja	2	2,3
Socijalni radnik/ca	9	10,2
Volonter/ka	1	1,1
Vršnjački mentor/ka	8	9,1
Total	88	100,0

Metodologija:

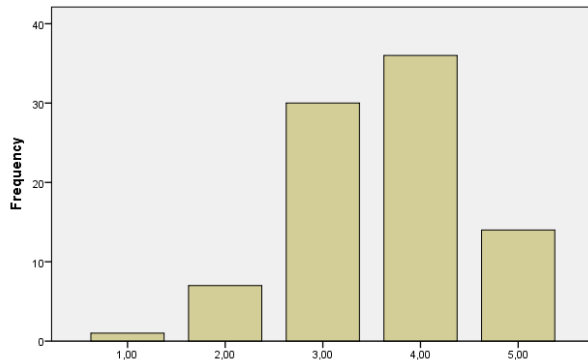
Procena kapaciteta i stavova ispitanika vršena je na osnovu stepena njihovog slaganja sa ponuđenim tvrdnjama. Naime, ispitanici su na skali od 1 do 5 ocenjivali u kojoj meri se slažu/ne slažu sa iskazima koji su kreirani tako da što bolje ilustruju bilo poznavanje određene oblasti, bilo situacije iz ličnog iskustva ispitanika. Pitanja su bila grupisana u nekoliko celina:

1. Iskustva u radu sa mladima sa akcentom na potrebe mladih i njihovo mentalno zdravlje i procena kvaliteta i korisnosti postojećih aktivnosti koje su namenjene mladima u lokalnom okruženju;
2. Izazovi u individualnom i grupnom radu sa mladima – s obzirom na to da jedan od ciljeva projekta u okviru kojeg je upitnik i dizajniran podrazumeva radioničarski pristup, upitnikom je procenjivan i nivo iskustva u radioničarskom, grupnom radu i potencijalni izazovi sa kojima se pri tome suočavaju.
3. Na kraju procenjivani su i stavovi o mogućoj obuci koja bi omogućila sticanje znanja i veština koje bi bile korisne u radu sa mladima, a koje su u vezi ne samo sa mentalnim zdravljem mladih, već i samih omladinskih radnika/ca.

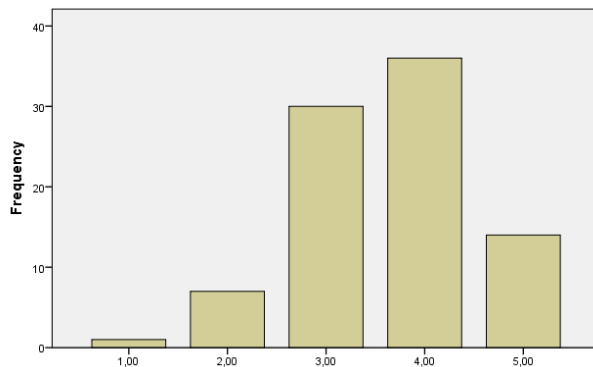
Rezultati:

Pitanja i ukupna raspodela odgovora svih ispitanika u vezi sa iskustvima u radu sa mladima predstavljani su sledećim grafikonima:

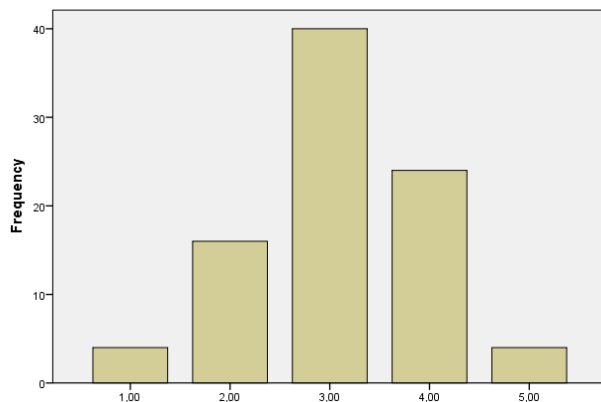
- 1. Prema Vašem iskustvu u kojoj meri smatrate da su aktivnosti za mlade poput raznih radionica koje se sprovode u udruženjima, omladinskim centrima i sl. osmišljene u skladu sa onim što je mladima potrebno?**

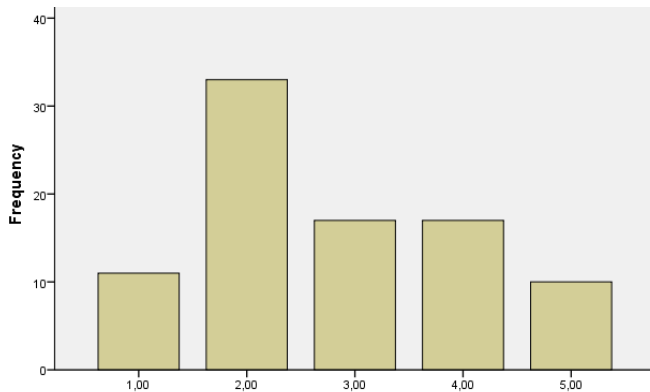
- 2. U kojoj meri smatrate da kreirani programi za mlade uzimaju u obzir probleme sa mentalnim zdravljem sa kojim se susreću mladi?**

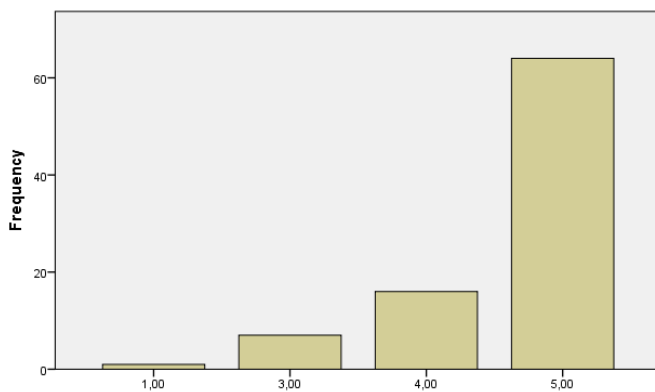
- 3. Kako biste od 1 do 5 ocenili aktivnosti u okviru postojećih programa za mlade koje adresiraju mentalno zdravlje mladih?**

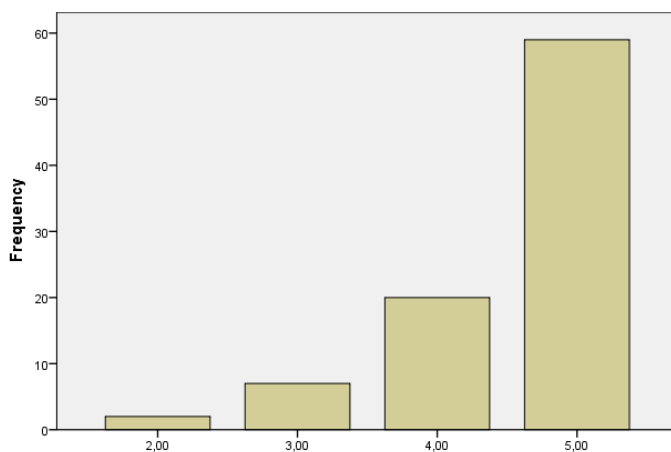
4. U kojoj meri smatrate da se u kreiranju programa za mlade uzimaju u obzir problemi sa mentalnim zdravljem omladinskih radnik/ca, mentora/ki i drugih koji rade sa mladima?

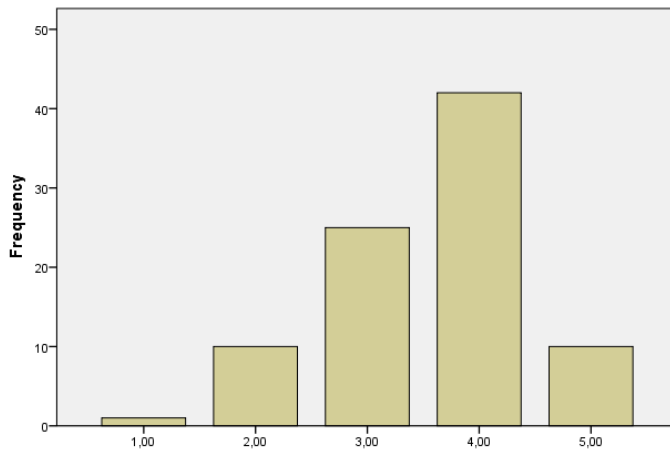
5. U kojoj meri smatrate da je poznavanje načina na koji funkcionišu emocije važno za rad sa mladima? (pod načinom na koji emocije funkcionišu mislimo na načine na koje emocije utiču na ponašanje, mišljenje i interpersonalne odnose)

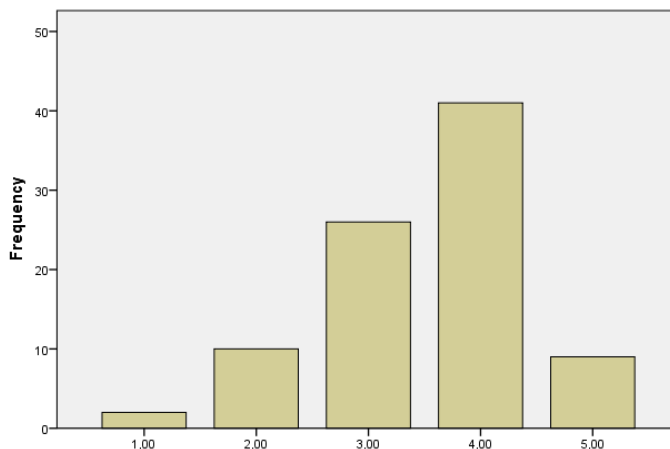
6. U kojoj meri smatrate da se mladi sa kojima radite susreću sa emocionalnim problemima?

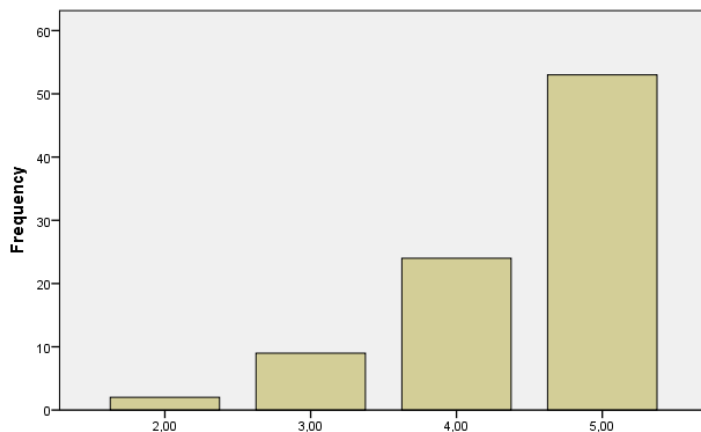
7. U kojoj meri smatrate da posedujete teorijska znanja da pomognete mladima koji se susreću sa emocionalnim problemima?

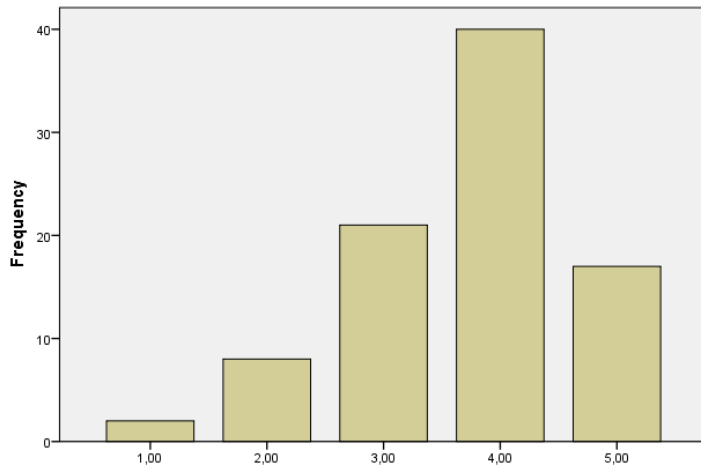
8. U kojoj meri smatrate da posedujete praktične veštine da pomognete mladima koji se susreću sa emocionalnim problemima?

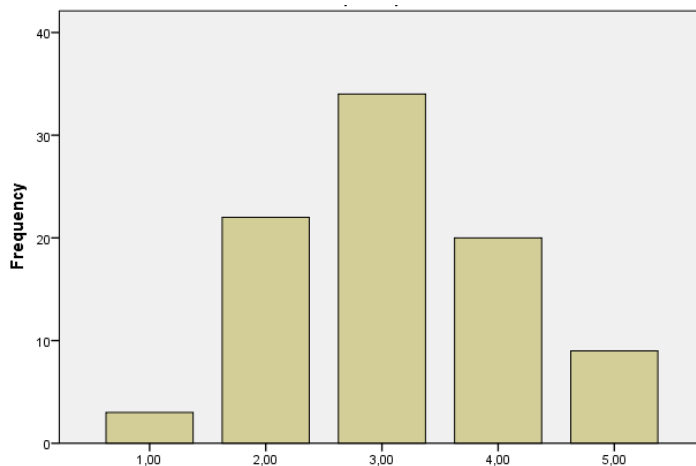
9. U kojoj meri se slažete sa tvrdnjom da bi omladinski radnici/ce, mentori/ke i ostali koji rade sa mladima trebalo da pruže neki vid podrške mladima kada je njihovo mentalno zdravlje u pitanju.

10. U kojoj meri smatrate da umete da se nosite sa situacijom kada primetite da se mlada osoba sa kojom radite nalazi u psihološkoj krizi?

11. Koliko često ste se u radu sa mladima nalazili u situaciji kada niste sigurni kako treba da postupite?

Ako uporedimo odgovore ispitanika iz različitih zemalja, možemo da primetimo da su stavovi ujednačeni po pitanju značaja poznavanja emocionalnog funkcionisanja mladih u omladinskom radu (Mod=5 u sve tri zemlje). **Najveći broj svih ispitanika se u potpunosti slaže sa tvrdnjom da bi omladinski radnici trebalo da pruže neki vid podrške mladima** kada je njihovo mentalno zdravlje u pitanju (Mod=5 u sve tri zemlje). Takođe **većina ispitanika ocenjuje da se mladi sa kojima rade veoma često susreću sa emocionalnim problemima** (Mod=5 u sve tri zemlje).

Što se tiče posedovanja **teorijskih i praktičnih znanja** da pomognu mladima koji se susreću sa emocionalnim problemima, odgovori ispitanika koji dolaze iz 3 različita konteksta su donekle ujednačeni i većina ih procenjuje kao **iznadprosečna**, osim ispitanika iz Srbije koji najčešće smatraju da poseduju osrednje teorijsko znanje.

Najčešće su ispitanici u sve tri zemlje ocenom „3“ ocenjivali aktivnosti u okviru postojećih programa za mlade koje adresiraju mentalno zdravlje mladih, ali se njihove ocene razlikuju po pitanju usklađenosti kreiranih programa sa potrebama mladih, kao i stepenom u kojem ti programi uopšte uzimaju u obzir mentalno zdravlje mladih, ali i zdravlje onih koji sa njima rade. Usklađenost postojećih programa sa potrebama mladih je slabije ocenjena od strane ispitanika iz Srbije (Mod=3) u odnosu na druge dve zemlje (Mod =4). Takođe, ispitanici iz Srbije i Severne Makedonije nešto niže od kolega iz Nemačke ocenjuju to koliko se pri kreiranju programa za mlade uzimaju u obzir problemi sa mentalnim zdravljem mladih. Slično je i sa procenom u vezi sa mentalnim zdravljem onih koji rade sa mladima, gde većina onih koji rade u Srbiji i Severnoj Makedoniji smatra da se ono skoro uopšte ne uzima u obzir pri kreiranju programa za mlade (Mod=2), dok su ispitanici iz Nemačke većinom procenili suprotno (Mod=4).

U okviru druge celine upitnika gde je procenjivano iskustvo u grupnom radu, 90,9% od ukupnog broja ispitanika, odnosno njih **80 se izjasnilo da je imalo iskustva u grupnom radu sa mladima**. Procena ispitanika u vezi sa tim koliko su im predložene situacije izazovne, odnosno u kojoj meri smatraju da umeju da se nose sa njima, predstavljena je u tabeli 3.

Tabela 3. Izazovi u grupnom radu sa mladima

	Jedna osoba u grupi mladih sa kojima radite aktivno remeti rad grupe.	Jedna osoba u grupi mladih sa kojima radite se vidno uznemiri?	Jedna osoba u grupi mladih odbija da učestvuje u grupnim aktivnostima?	U grupi dođe do ispoljavanja jakih emocija kod jednog ili više učesnika?
M	3,7750	3,7125	3,8625	3,7875
Mediana	4,0000	4,0000	4,0000	4,0000
Mod	4,00	4,00	4,00	4,00

Ispitanici iz sve tri zemlje su se najčešće izjašnjavali da im predložene situacije ne predstavljaju poteškoće u radu i da se donekle dobro snalaze sa izazovnim okolnostima grupnog rada (Mod=4).

S obzirom da im je ponuđeno da otvoreno odgovore o drugim situacijama sa kojima imaju poteškoća u radu sa mladima, evo šta su ispitanici zapisali:

*Kako se ponašati kada mladi ispoljavaju posledice neke traume.
Lokus kontrole je naizazovniji.*

Ono što je primećeno u radu jeste da mladi često nisu motivisani da učestvuju u aktivnostima koje nemaju neki konkretan cilj, vidljiv ili ukoliko nisu angažovani tako da budu društveno korisni. Rad sa grupom da prihvati lične izazove pojedinca.

Ne toliko često međutim dešava se da se u radu susrećem sa mladima koji imaju stav koji nije izgrađen na tačnim i provernim informacijama nego na "mejnstrim" mišljenjima društva. Tipa radikalizma, donekle šovinizma (ovde mislim i na feminističke ideologije) i slično. Trendovi i stavovi koje je teško bazirati na istinitim činjenicama jer dolaze iz različitih vrsta medijskih izvora i društvenih mreža koje je sve teže izbeći. Ovakvi stavovi remete dinamiku grupe, donekle opstrujiraju rad i zahtevaju individualnu pažnju koja u grupi nije baš moguća i u takvim momentima nisam uvek sigurna kako da odreagujem. Postavljanje granica.

Sa mladima koji su na ivici, koji imaju problema sa mentalnim zdravljem malo organizirati radi. Pored toga retko se obraća paznja u civilnom sektoru na mentalno zdravlje omladinakih radnika i njihov burnout.

Nedostatak grupa poluzatvorenog tipa za mlade sa problematičnom upotrebom droga i za mlade počinioc krivičnih dela.

Navedeno je kako su oni povezani sa radom sa grupom mladih, grupnim kontekstom ličnim i društvenim problemima mladih treba pristupiti odvojeno.

Situacije mikroagresije u grupi, narušavanje bezbednog prostora, prekoračenje granica.

Sukobi zbog vrednosnih neslaganja.

Zavisnost, nemotivisanost, depresivnost...

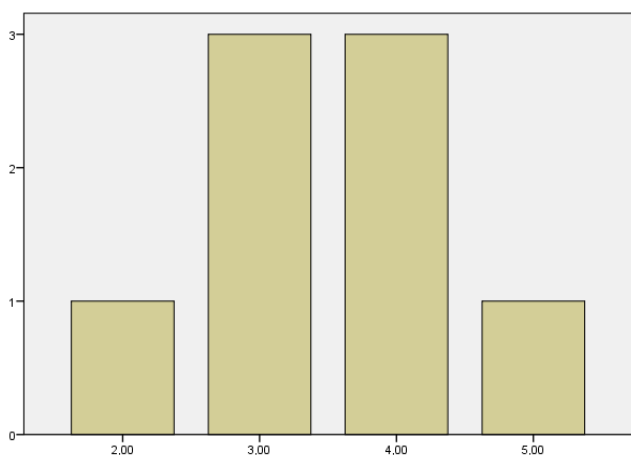
Nema dovoljno vremena za dugoročne programe.

Predrasude, rad sa roditeljima i ozbiljno shvatanje odraslih, bez pohlepe za samopromocijom od strane kolega.

Mladi su često opterećeni višestrukim kriznim situacijama.

Kada se radi o složenim „problematicnim oblastima“ mlade osobe, ponekad je izazovno identifikovati prioritete i u skladu sa tim izraditi mapu puta.

Preostalih 8 ispitanika bez iskustva u grupnom radu su se izjasnili o tome u kojoj meri su zainteresovani da se edukuju za grupni rad sa mladima. Na sledećem grafikonu su njihovi odgovori.

Stepen zainteresovanosti za edukaciju

S obzirom na mali broj ispitanika koji se izjasnio da nema iskustva u grupnom radu, teško je doneti validne zaključke o eventualnom trendu u vezi sa njihovim stavovima.

Kako je cilj projekta kreiranje obuke za omladinske radnike, na samom kraju upitnika procenjivani su i **stavovi o mogućoj obuci** koja bi omogućila sticanje znanja i vještina koje bi bile korisne u radu sa mladima, a koje su u vezi ne samo sa mentalnim zdravljem mladih, već i samih omladinskih radnika/ca. Ispitanici iz sve tri zemlje su se najčešće izjašnjavali da su veoma zainteresovani za ovakvu vrstu obuke (Mod=5).

Većina ispitanika **(73)** smatra da je za one koji rade sa mladima važno ili veoma važno da **poseduju veštine nošenja sa teškim emocijama**, isto kao što je većina **veoma zainteresovana da ovlada veštinama koje bi mogli da koristite u radu sa mladima, a koje bi pozitivno uticale na mentalno zdravlje mladih (79)**, ali i njihovo mentalno zdravlje **(78)**.

Takođe, **većina ispitanika (75)** je izjavila da je zainteresovana da ovlada veštinama prve psihološke pomoći kako bi pomogli mladima koji se nalaze u psihološkoj krizi.

Ispitanici se u velikoj meri, ali ne u potpunosti, slažu sa tvrdnjom da bi **omladinski radnici/ce, mentori/ke i drugi neprofesionalci iz oblasti mentalnog zdravlja, trebalo da drže radionice sa mladima koje se tiču upravo mentalnog zdravlja**. Tako, **njih 30 se u potpunosti slaže, 49 se donekle slaže, a samo 1 ispitanik se uopšte ne slaže sa ovom tvrdnjom**.

Od 88 ispitanika, njih **60 se izjasnilo da bi sigurno pohađalo obuku** u vezi sa mentalnim zdravljem u omladinskom radu, a njih **16 najverovatnije**.

Neki učesnici istraživanja imali su potrebu da podele sa nama komentare i sugestije u vezi sa temama iz upitnika:

Ako budete organizovali te i takve obuke kontaktirajte me na mejl...

Nepoznavanje oblasti rada kao što je mentalno zdravlje mladih u samom radu sa njima može dovesti do izazivanja negativnih emocija i problema kod istih. Mentalno zdravlje treba i mora da bude polazište rada bilo kog oblika rada sa njima, jer ukoliko ne umemo da prepoznamo probleme ne umemo ni da pružimo adekvatnu podršku i pomoć.

Prevažna tema ali ne postoji ujednačen pristup temi nego svaka organizacija za sebe radi što na dugoročnom nivou nije dobro zbog standarda prakse.

"Pored svoje profesije sam završila i mnoge obuke u službi kontinuiranog usavršavanja i na ličnom i profesionalnom planu, a kao najznačajniju bih izdvojim trening za trenera emocionalne pismenosti. Od 2017. godine se bavim edukacijama mladih i shvatila sam koliko su socio-emocionalne kompetence važne i deo koji nedostaje mnogima a preduslov za pravilan razvoj. Svaka čast za ovo što radite! Želim Vam puno uspeha i nadam se da ćemo kroz vaše programe imati priliku da sarađujemo.

Jako je važno razgraničiti posao omladinskih radnika/ca od posla psihologa, i jako je važno osnažiti ljude da prepoznaju svoje granice, jer danas svi žele da rade na temu mentalnog zdravlja mladih, a često je to po mlade kobno.

Prilog 2.

Procena kapaciteta i stavova mladih u riziku u vezi sa radionicama koje adresiraju mentalno zdravlje mladih

Opis uzorka:

Istraživanjem je obuhvaćeno 79 ispitanika iz Srbije (36), Severne Makedonije (32) i Nemačke (11), od kojih je 47 ženskog roda, 23 muškog, a njih 9 se izjasnilo da pripada nekoj drugoj rodnoj kategoriji.

Upitnik su popunjavali mladi između 18 i 26 godina, a prosečan uzrast ispitanika bio je 21,13 godina.

Najveći deo ispitanika živi u velikom gradu (43) ili prigradskom naselju velikog grada (14), dok manji deo ispitanika dolazi iz manjeg grada (15) ili sa sela (7).

Od ukupnog broja ispitanika njih 3 ima završenu samo osnovnu školu, njih 9 je započelo, a 37 završilo srednju školu, dok je 19 ispitanika započelo fakultet, a 11 je fakultet i završilo.

Od 79 ispitanika, 53 se izjasnilo kao nezaposleno. Ispitanici su većinom svoj materijalni status ocenili kao prosečan (36), ili nešto ispod (17) i iznadprosečan (15), dok je 6 ispitanika ocenilo svoj status kao veoma nizak, a njih 5 kao veoma visok. 16 ispitanika obuhvaćenih istraživanjem dobija ili je u skorijoj prošlosti dobijalo socijalnu pomoć, a 8 ispitanika koristi i druge usluge sistema socijalne zaštite države u kojoj žive. S druge strane, 20 ispitanika se izjasnilo da koristi usluge podrške mladima koje pruža lokalna zajednica van sistema socijalne zaštite.

Metodologija:

Procena kapaciteta i stavova ispitanika vršena je na osnovu stepena njihovog slaganja sa ponuđenim tvrdnjama. Naime, ispitanici su na skali od 1 do 5 ocenjivali u kojoj meri se slažu/ne slažu sa iskazima koji su kreirani tako da što bolje ilustruju situacije iz ličnog iskustva ispitanika. Pitanja su bila grupisana u 3 celine:

1. Iskustva u vezi sa programima i aktivnostima u lokalnoj zajednici sa akcentom na mentalno zdravlje mladih;
2. Stavovi o mentalnom zdravlju mladih i načinom na koji oni koji rade sa mladima mogu biti podrška kada se mlada osoba nađe u krizi;
3. Stavovi o potencijalnim radionicama u vezi sa mentalnim zdravljem.

Rezultati:

Većina mladih ispitanika smatra da je donekle (20) ili veoma malo (22) upoznata sa aktivnostima namenjenim mladima koje sprovoda lokalna udruženja, klubovi za mlade, omladinski centri i sl. Njih 17 smatra da je veoma dobro upoznato sa ponudom aktivnosti u svom lokalnom okruženju, dok se 11 ispitanika izjasnilo da je u potpunosti upoznato, nasuprot njih 9 koji smatraju da uopšte nisu upoznati sa aktivnostima u lokalnoj zajednici.

Ipak, **od ukupno 79 ispitanika, njih 59 je prijavilo da je nekada učestvovalo u aktivnostima namenjenim mladima koje sprovode lokalna udruženja, omladinski centri i klubovi za mlade.** Najveći deo njih je to činio u okviru omladinskih centara (21) i kancelarija za mlade (16), dok je 12 ispitanika navelo da ovakve usluge namenjene mladima koristi u organizacijama civilnog društva. Školu je navelo 7 ispitanika kao mesto na kome su učestvovali u aktivnostima za mlade.

U prilogu 3 su prikazani nazivi organizacija u okviru kojih mladi koriste usluge lokalne zajednice.

Od ukupno 79 ispitanika, njih **66 je nekada učestvovalo u grupnim aktivnostima** kao što su na primer razne radionice koje se sprovode u školama, udruženjima, omladinskim centrima i klubovima za mlade u lokalnim zajednicama. Najveći broj mladih je do sada učestvovao na 1-5 radionica (42 ispitanika), a po njih 12 je učestvovalo na 5-10, ili više od 10 radionica.

Kada je usklađenost radionica sa potrebama mladih u pitanju, samo **mali deo ispitanika smatra da su one vrlo malo (7) ili uopšte nisu (1) u skladu sa sa onim što je mladima potrebno.** Ostalih 50 ispitanika navodi da su one delimično (20), veoma (22) ili u potpunosti (16) usklađene sa potrebama mladih. Tako, **65% mladih iz sve tri zemlje obuhvaćene istraživanjem smatra da su radionice na kojima su učestvovali bile korisne za njih,** a niko od ispitanika koji su imali uskustva sa radionicama ne misli da su one bile u potpunosti beskorisne.

Kada su razlike između stavova mladih iz različitih zemalja u pitanju, ispitanici iz Nemačke nešto bolje ocenjuju ($M=4,18$) usklađenost radionica od mladih iz Srbije ($M=3,71$) i Severne Makedonije ($3,42$).

Kao **najčešći razlog zbog kojeg idu na radionice i slične aktivnosti mladi navode želju za sticanjem znanja i veštinu (54) i druženje (46)**. Samo mali broj ispitanika pohađa radionice zato što nema šta drugo da radi (7), zbog posluženja (hrana, piće) koje se na radionicama obično dobija (5) ili zbog nekog drugog razloga (4).

Kada su u pitanju programi za mlade u lokalnoj zajednici, mladi ispitanici najčešće misle da se **mentalno zdravlje mladih samo delimično uzima u obzir** kada se oni kreiraju ($F= 28, Mod=3$). Njih 22 veruje da se pri izradi programa za mlade veoma vodi računa o mentalnom zdravlju mladih, dok njih 8 smatra da se u potpunosti uzima. S druge strane, 6 ispitanika smatra da se ono u potpunosti zanemaruje, dok se njih 15 izjasnilo da se minimalno uzima u obzir. I ovde **mladi iz Nemačke češće bolje ocenjuju ovaj aspekt radionica** za mlade ($Mod=4$) u odnosu na svoje vršnjake iz Srbije i Makedonije ($Mod=3$).

Postojeće aktivnosti u lokalnoj zajednici koje adresiraju mentalno zdravlje učesnici su (ocenama od 1 do 5) **najčešće ocenjivali ocenom „3“** ($M= 23$), ocenu „2“ i „4“ dalo je po 19 ispitanika, a ocenu „1“ 12. Maksimalnu ocenu dalo je 6 mladih ispitanika. **Prosečna ocena postojećih aktivnosti je iznosila 2,85**. Najnižu prosečnu ocenu dali su mladi iz **Severne Makedonije ($M=2,44$)**, nešto bolju mladi iz **Srbije ($M=2,86$)**, dok su postojeće aktivnosti najbolje ocenili mladi iz **Nemačke ($M=4,00$)**

Mladi ispitanici većinom smatraju da je veoma važno da oni koji rade sa mladima razumeju kako emocije funkcionišu, odnosno da su dobro upoznati sa načinima na koje emocije utiču na ponašanje, mišljenje i međuljudske odnose. 58 ispitanika je ocenilo značajnost ovog aspekta ocenom „5“, a 14 ocenom „4“, što je **91%** svih ispitanika.

Slično tome, čak **94,9%** ispitanika smatra da je **veoma važno da i sami mladi znaju kako emocije funkcionišu**. Čak **78,4%** mladih smatra da se **njihovi vršnjaci često ili veoma često susreću sa emocionalnim problemima**. Slično tome, rezultati pokazuju da velika većina mladih, njih skoro **90%** smatra da je **veoma važno da poznaju veštine zdravih načina nošenja sa teškim emocijama**. Ipak, ovde se uočavaju razlike u dominantnim odgovorima mladih iz različitih zemalja. Naime, za razliku od mladih iz Nemačke koji većinom misle da se njihovo vršnjaci ne susreću sa emocionalnim problemima tako često ($Mod=3$), najveći deo ispitanika iz Srbije i Severne Makedonije veruje da je to češća pojava. ($Mod\ Srb=4, Mod\ MK=5$)

Kada je zainteresovanost naših ispitanika za učestvovanje na radionicama u pitanju, skoro **85% mladih je veoma ili u potpunosti zainteresovano da ovlada veštinama i znanjima koje bi pozitivno uticale na njihovo mentalno zdravlje**. U skladu sa tim, **71% mladih se izjasnilo da bi najverovatnije ili sigurno učestvovalo u radionicama** na teme koje se tiču toga kako funkcionišu emocije, a samo **3,8% nije uopšte zainteresovano** za takve radionice. I ovde su evidentne manje razlike među mladima iz različitih zemalja. Čini se da, iako se većina svih mladih složila da je veoma važno znati kako funkcionišu emocije i da bi želeli da ovladaju znanjima i veštinama koje bi pozitivno uticale na njihovo mentalno zdravlje, **ipak mladi iz Nemačke nešto više oklevaju kada je u pitanju zainteresovanost za učešće na radionicama** (Mod De=3, Mod Srb i Mk=5).

ZAKLJUČAK

Rezultati anketnih istraživanja mladih u riziku i omladinskih radnika/ca, mentora/ki i lider/ki koji sa njima rade, a koja su sprovedena u sklopu projekta „MindSpace: Mental Health in Youth work“ omogućili su dobijanje daljih smernica za kreiranje priručnika za omladinske radnike. Analizom podataka dobijenih od većeg broja ispitanika, omogućen je bolji uvid u potrebe, stavove i kapacitete mladih i onih koji sa njima rade, kao i u zajedničke trendove i odstupanja u sve tri sredine iz kojih ispitanici dolaze.

U istraživanju su učestvovali mladi iz tri države, različitog uzrasta, socioekonomskog statusa i obrazovanja od kojih se deo može okarakterisati kao mladi u riziku. S druge strane, u anketi su učestvovali najvećim delom omladinski radnici/ce, vršnjački mentori/ke i socijalni radnici/ce, različitog uzrasta i iskustva, od kojih najveći broj radi sa mladima u organizacijama civilnog društva, sistemu socijalne zaštite i obrazovnom sistemu. Kada su u pitanju iskustva svih ispitanika u vezi sa lokalnim programima i aktivnostima za mlade, sami mladi većinom smatraju da su oni kreirani u skladu sa njihovim potrebama, za razliku od omladinskih radnika koji su po tom pitanju nešto skeptičniji i u većem broju veruju da postojeći programi nisu u potpunosti usklađeni sa potrebama mladih ljudi u riziku.

I mladi ispitanici i oni koji sa njima rade su saglasni da se pri kreiranju aktivnosti za mlade, mentalno zdravlje mladih ne uzima dovoljno u obzir, osim u Nemačkoj gde je situacija po ovom pitanju ocenjena bolje nego u druge dve države. Osobe iz Srbije i Severne Makedonije koje sprovode razne aktivnosti sa mladima u okviru različitih programa, takođe smatraju da se ni njihovo mentalno zdravlje skoro uopšte ne uzima u obzir kada se planiraju takvi programi i aktivnosti. I ovaj aspekt postojećih programa i aktivnosti ispitanici iz Nemačke većinom ocenjuju znatno bolje. Što se tiče aktivnosti u okviru postojećih programa za mlade koje adresiraju mentalno zdravlje mladih, one su osrednje ocenjene od strane onih koji rade sa mladima u sve tri države. S druge strane, mladi, naročito iz Severne Makedonije i Srbije, ocenjuju korisnost ovih aktivnosti značajno lošije nego njihovi vršnjaci iz Nemačke.

Većina ispitanika ima neko iskustvo u grupnom radu, jedni kao učesnici, a drugi kao voditelji radionica. Mladi ispitanici su donekle ocenili takve aktivnosti kao korisne i u najvećoj meri na radionice odlaze zbog sticanja znanja i veština i/ili druženja sa vršnjacima.

Kada je rad sa mladima u pitanju, i mladi i osobe koje rade sa njima, a koji su obuhvaćeni ovim istraživanjem, u velikoj meri prepoznaju značaj poznavanja načina na koji funkcionišu emocije. Ne samo da smatraju da bi oni koji rade sa mladima trebalo da razumeju načine na koje emocije mladih utiču na ponašanje, mišljenje i odnose sa drugima, već veruju da bi i mladi trebalo da ovladaju ovim znanjima. S tim u vezi, obe grupe ispitanika smatraju da se mladi danas u velikoj meri susreću sa emocionalnim problemima i da bi za sve bilo važno da nauče zdrave načine nošenja sa teškim emocijama. Takođe, većina onih koji rade sa mladima se složila da bi omladinski radnici/ce trebalo da pružaju neki vid podrške mladima kada je njihovo mentalno zdravlje u pitanju. Iako se većina njih donekle slaže da bi neprofesionalci iz oblasti mentalnog zdravlja kao što su i oni sami trebalo da drže radionice sa mladima koje se tiču upravo mentalnog zdravlja, neophodno je jasno definisati nadležnosti i granice delovanja kako bi se osigurala dobrobit i bezbednost svih uključenih strana.

Najveći deo omladinskih radnika i drugih ispitanika koji rade sa mladima, nezavisno od toga da li imaju iskustva u grupnom radu sa mladima, se ponekad našao u situaciji kada nisu bili sigurni kako treba da postupe. Ipak, većina smatra da im generalno krizne situacije ne predstavljaju veliki problem.

S druge strane, oni procenjuju nivo sopstvenih znanja i praktičnih veština iz oblasti mentalnog zdravlja kao umeren i pokazuju veliku zainteresovanost za ovladavanjem novim znanjima koje bi pozitivno uticale i na njihovo, i na mentalno zdravlje mladih ljudi sa kojima rade. Takođe, veliki deo njih bi veoma želeo da ovlada veštinama pružanja prve psihološke pomoći kako bi bili u stanju da pomognu mladima koji se nalaze u psihološkoj krizi. Načelno, 86% omladinskih radnika/ca i drugih koji rade sa mladima se izjasnilo da bi pohađalo obuku u vezi sa mentalnim zdravljem u omladinskom radu.

Kada je zainteresovanost mladih za učestvovanje na radionicama u pitanju, skoro 85% mladih je veoma ili u potpunosti zainteresovano da ovlada veštinama i znanjima koje bi pozitivno uticale na njihovo mentalno zdravlje. U skladu sa tim, 71% mladih se izjasnilo da bi najverovatnije ili sigurno učestvovalo u radionicama na teme koje se tiču toga kako funkcionišu emocije, a samo 3,8% nije uopšte zainteresovano za takve radionice.

Ovo istraživanje omogućilo je poređenje podataka dobijenih od mladih sa jedne, i onih koji sa njima rade sa druge strane, uzimajući u obzir i različite sredine iz kojih svi oni dolaze. Rezultati analize tih podataka omogućiće prilagođavanje programa koji kreiramo aktuelnim potrebama i kapacitetima svih uključenih strana.

Prilog 3.

Naziv organizacije	F
Anna Landsberger	4
Buntes Haus	2
ACZD	1
Ekvalis	7
Euro Jugend Aachen	1
Hera, Mladi Hab	1
Jaki mladi	4
Grig	1
KzM Kruševac	8
Minds matter	1
Mladi mogu	1
Moj krug	5
Cepora	5
OC Bitola	1
OC Probištip	1
Omladinski obrazovni forum	1
Roter Baum	2
Solšej dej i mladi hab	1
SOU Jane Sandanski	1
SOU Ljupčo Santov	1
Volonterski centar Vojvodine	1
Youth exchange	1
Yss Gostivar	1

MK
  DE
  SRB